

1850 blev Paalæget vel indskræpet, men allerede ved Cirkulære af 10de November 1862 Nr. 5 bortfaldt disse Indberetninger.

Som det af det foregaaende vil ses, opgav Regeringen altsaa efterhaanden at gaa videre ad den i de store Landhøreformers Periode betraaede Vej til at skaffe Huse paa Landet med et passende Jordtilliggende, og Regeringen var sikker i saa Henseende i Overensstemmelse med den Opfattelse af Husmandsspørgsmaalet, som da var raadende Landet over, og som har været den fremherskende indtil den allerlidste Tid.

Endnu saa sent som i Aaret 1878, da den ved fgl. Resolution af 20de September 1875 til Undersøgelse af Arbejdsforholdene i Danmark nedsatte Kommission afgav sin Betænkning, var Spørgsmaalet om at tilvejebringe Jord til Landarbejdere stadig trængt i Baggrunden.

I det Afsnit af Kommissionens Betænkning, som omhandler Landarbejdernes Forhold, er der ikke Tale om at søge at skaffe Jord til Landarbejderne; Kommissionens Forslag gaa alene ud paa, at de bestaaende Husmænd skulle hjælpes til at indføre en forbedret Drist paa deres Lodder, saavel ved at der ydes dem Vejledning og Oplæring, som ogsaa ved at der gives dem Udgang til billige Laan, lærlig Dristlaan, alt med det Formaal for at ophjælpe en selvstændig Husmandsstand, der kunde søge sit væsentligste Erhverv ved Driften af sin egen Jord; herigennem vilde der efter Kommissionens Mening indirekte tilvejebringes en Bedring for den jordløse Landarbejderklasse, idet Konkurrencen fra Husmændenes Side vilde blive mindre skarp, naar disse mere end hidtil kunde søge Udkommen paa deres egen Jord.

Arbejderkommissionens Betænkning gav Stødet til Oprettelsen af de tvende nu bestaaende Kreditforeninger af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet. Af Rigsdagens Forhandlinger, der gik forud for Loven af 28de Maj 1880 om Oprettelsen af disse Foreninger, der i øvrigt vilde blive Genstand for nærmere Omtale nedenfor, fremgaar ogsaa, at Meningen med disse ikke var ad direkte Vej at tilvejebringe Forbedring i de jordløse Landarbejders Kaar*).

Først i de allerlidste Aar er Spørgsmaalet om at træffe direkte Foranstaltninger til at tilvejebringe Jord til Landarbejdere paa ny traadt i Forgrunden, og der er i Rigsdagen blevet indbragt en Række private Lovforslag, der iage Sigte paa denne Sag. De vigtigste af disse Lovforslag, af hvilke intet er blevet ophøjet til Lov, ere følgende:

Forslag til Lov om Udlægning af Jord til Havelodder, indbragt i Folketinget i Rigsdagssamlingen 1890—91 af Folketingsmændene Vojens og Clausen.

Følge Forslaget skulde der gives Indsiddere og jordløse Husmænd paa Landet ved Kommunernes Foranstaltning Udgang til Brugen af en Havelod af Størrelse 1 à 2 Skæpper Land geometrisk Maal (§ 2). I hver Landkommune tilvejebringes der for Kommunens Regning saa mange saadanne Havelodder, som svare til Antallet af de ved Lovens Krafttræden i Kommunen bosatte Husmands- og Indsiddersfamilier, der ikke have Brugen af mindst 1 Skæppe Land, og som begære at faa Brugen af en Havelod. De, som ere i Besiddelse af en Jordlod mindre end 1 Skæppe Land, kunne dog kun kræve en ny Havelod paa 1 Skæppe Lands Størrelse (§ 3). Den til Havelodden fornødne Jord tilvejebringes af Kommunen ved Køb eller i fornødent Fald ved Ekspropriation i Henhold til Reglerne i Lov angaaende Jordts Afstaaelse til Opførelse af Fattighuse og Boliger for husvilde Personer af 4de Juli 1850 (§ 6). Med Hensyn til Valget af Jorden findes Reglerne i § 5. Havelodden skal herefter bl. a. saa vidt mulig ligge i umiddelbar Nærhed af den ny Brugers Bolig og i alt Fald ikke længere end 1,000 Alen fra den, og der maa ikke vælges Jord, ved hvis Indkøb og Indretning Havelodden vilde komme til at koste over 200 Kr. pr. Skæppe Land. Kommunen bliver Ejere af Lodderne, og de over-

*) Rigsdagstidende 1878—79, Folketingstidende II. Sp. 3740 og 3929—33, Tillæg A. Sp. 2249—52. — 1879—80, Tillæg A., Sp. 1217—22, Tillæg B., Sp. 437—48, 1229—32, Tillæg C., Sp. 287—90, 405—8, 515—18, 629—30. Landstingstidende Sp. 18, 20—21, 153—88, 189, 681—746, 761—80, 1269—1304. Folketingstidende Sp. 4249—92, 4305—55, 4356—84, 4784—4837, 4956, 4963—5001, 5965—71. L. 28de Maj 1880, jfr. L. 12te Maj 1882 og L. 30te Marts 1892. De nugaeldende Statutter ere: for Foreningen for Østifterne af 19de December 1891 med Tillæg af 22de Marts 1893; for Foreningen for Sylland, af 13de Februar 1891 med Tillæg af 14de Oktober i. A., 22de Marts 1893, 21de December 1893 og 9de Jull 1895.